

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

УДК 327(73:5-15:470:510)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/5-10>

Олена КОППЕЛЬ, д-р іст. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0001-6297-5610

e-mail: helenkoppel@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Олена ПАРХОМЧУК, д-р політ. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0001-6261-3580

e-mail: parkhomchuk.o@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

**БЛИЗЬКОСХІДНА ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ Д. ТРАМПА:
РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ТА ПРОГНОСТИЧНИЙ ДИСКУРС**

Вступ. На основі ретроспективного дослідження особливостей, основних пріоритетів, механізмів реалізації близькосхідної політики першої адміністрації Д. Трампа здійснюється прогностичний аналіз політики США на Близькому Сході за другої адміністрації Дональда Трампа.

Методи. Використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: системний підхід, структурно-функціональний аналіз, компаративний аналіз, історико-порівняльний та аналітико-прогностичний методи.

Результати. Визначено і проаналізовано концептуально-теоретичні та доктринальні засади близькосхідної політики Д. Трампа. З'ясовано основні засоби реалізації геополітичних і геоекономічних інтересів США на Близькому Сході та надано оцінку ефективності цих засобів і ступеня їх відповідності заявленій меті. З'ясовується специфіка позиції адміністрації Д. Трампа з основних регіональних проблем, зокрема: протидії міжнародному тероризму, арабо-ізраїльському та палестино-ізраїльському врегулюванню, Сирійській кризі, проблемі нерозповсюдження ЗМЗ.

Висновки. Лідерство США як системоутворюючого елемента близькосхідної регіональної системи, який визначав головні напрями руху країн регіону, залишається в минулому, вони вже не визначають основні напрями її трансформації, що стає наслідком не стільки впливу суб'єктивних чинників, скільки об'єктивних процесів глобальних та регіональних трансформацій. Доведено, що близькосхідна політика Д. Трампа спрямована на створення зручного для США балансу сил, щоб маніпулювати ним для забезпечення власних інтересів. Близькосхідна політика адміністрації Д. Трампа матиме спадкоємний характер і буде реалізовуватись і на другому терміні його перебування у Білому Домі.

Ключові слова: США, Близький Схід, Д. Трамп, Ізраїль, Іран, Саудівська Аравія, арабо-ізраїльський конфлікт, палестинська проблема.

Вступ

Динаміка американських електоральних процесів впливає на еволюцію політики США в стратегічно важливому для їхніх національних інтересів регіоні – Близькому Сході, домінування в якому традиційно розглядалось в якості однієї з заповрок їх глобального лідерства. У XXI ст. послаблення впливу США як глобальної держави, здатної здійснювати монопольний контроль над розвитком подій і процесів у світі, особливо помітно відобразилась в цьому регіоні. Лідерство США як системоутворюючого елемента Близькосхідної регіональної системи, який визначав головні напрями руху країн регіону, залишається в минулому, вони вже не визначають основні напрями її трансформації, що стає наслідком не стільки впливу суб'єктивних чинників, скільки об'єктивних процесів глобальних та регіональних трансформацій. Остання амбітна спроба "демократизації регіону", просування демократії та прав людини адміністрацією Б. Обама зіштовхнулася зі складними політичними та соціальними реаліями регіону і мала негативні та непередбачувані для США наслідки.

Однак останнім часом США переміщують увагу на інші регіони, зокрема на Азію, через що їхня увага до Близького Сходу почала зменшуватись. Свідченням трансформації місця регіону в глобальній стратегії США стала стратегія демократичної адміністрації Барака Обама на "повернення в Азію", яка передбачала зменшення американської присутності та стратегічного пріоритету Близького Сходу. Але, незважаючи на це, протягом каденції всіх наступних американських адміністрацій регіон залишався зоною життєво важливих інтересів США. Забезпечення глобального лідерства США

залишається принципом організації американської зовнішньої політики, а Близький Схід – однією з головних сфер його реалізації; незмінними пріоритетами – арабсько-ізраїльські та арабсько-іранські відносини та іранська ядерна проблема, а одними з найбільш важливих для США країн – Ізраїль і Саудівська Аравія. Сполучені Штати продовжуватимуть проводити там активну політику в осяжному майбутньому.

На момент приходу до влади другої адміністрації Трампа на Близькому Сході відбулись важливі зміни, зокрема посилення палестино-ізраїльського та ірано-ізраїльського протистояння, яке неодноразово загострювалось і переростало в збройну фазу, повалення режиму Б. Асада в Сирії та подальше посилення впливу Туреччини з одночасним послабленням позицій РФ та ІРІ.

Перші кроки нової адміністрації 47-го президента США Д. Трампа свідчать про зміну моделі американського домінування, яка може передбачати стратегію скорочення і переорієнтації за рахунок Європи та Близького Сходу, що буде знаходити відображення в близькосхідній політиці нової адміністрації. Трансформація місця регіону в глобальній стратегії Сполучених Штатів відображає ширшу зміну глобального балансу сил.

Метою дослідження є ретроспективний аналіз особливостей, основних пріоритетів, механізмів реалізації близькосхідної політики першої адміністрації Дональда Трампа як передумови та базової основи для прогностичного аналізу політики США на Близькому Сході за другої адміністрації Д. Трампа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Об'єкт нашого дослідження – близькосхідна політика Д. Трампа – вивчався як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій думці.

На особливу увагу заслуговують праці Е. Подеха (Podex, 2020), Г. Афтанділіана (Aftandilian, 2019), Ф. Гауза (Gause, 2019), М. Лінча (Lynch, 2016, р. 284), О. Хассана (Hassan et al., 2019), Д. Томпсон (Thompson, 2018) та інших. Результати політики Трампа на Близькому Сході аналізуються такими дослідниками, як: М. Вольф (Wolff, 2018), Б. Вудворд (Woodward, 2018), Амос Ядлін (Yadlin, 2020), С. Уолт (Walt, 2018) та інші. За президентства Дж. Байдена було підготовлено декілька досліджень щодо політики попередньої адміністрації Д. Трампа (Wolff, 2018; Woodward, 2018; 2020), у деяких з них містився наратив щодо "примирливого" ставлення Трампа до політики РФ на Близькому Сході та дестабілізуючих дій Росії в Азії (Woodward, 2020).

Предметом уваги дослідників виступали такі аспекти політики Трампа на Близькому Сході, як: його відносини з Іраном, підхід до розв'язання конфлікту між Ізраїлем та палестинцями, війна в Сирії та інші питання. Більшість досліджень близькосхідної політики адміністрації Д. Трампа наразі націлені на вивчення її наслідків як для Сполучених Штатів, так і для розвитку регіону в контексті порівняльного аналізу політики американських адміністрацій на Близькому Сході в XXI ст., надають рекомендації для майбутньої політики США в регіоні. Д. Міршаймер (Mearsheimer, 2019) критично аналізує політику США та її наслідки для Близького Сходу та інших регіонів світу і висловлює точку зору, що більшість регіональних проблем є результатом нестабільності та конфліктів, які мають свої корені в історичних, етнічних та релігійних розбіжностях, а втручання США збільшує насили та нестабільність, а не допомагає їх розв'язанню. Критичний аналіз зовнішньої політики США, зокрема близькосхідного напрямку, міститься в роботах: С.М. Уолта "Пекло добрих намірів: зовнішньополітична еліта Америки та загроза переваги США" (Walt, 2018); Р. Кребса і Р. Швеллера "Кінець великої стратегії: Америка повинна думати дрібніше" (Drezner, Krebs, & Schweller, 2020).

Важливу групу джерел становлять дослідження, присвячені сучасному стану регіональних міжнародних відносин, де аналізуються регіональні трансформації та їхній вплив як на глобальні міжнародні відносини, так і на політику США. Це праці П. Кокберна "Час джихаду. Ісламська держава і Велика війна за Близький Схід" (Cockburn, 2017); М. Лінча "Нові арабські війни. Повстання та анархія на Близькому Сході" (Lynch, 2016); Ф. Холлідея "Близький Схід в міжнародних відносинах. Влада, політика та ідеологія" (Halliday, 2017) та інші. Вони акцентують увагу на таких тенденціях, як: детериторизація, проявами якої стали "розмивання" державного суверенітету, перегляд кордонів, розпад державності на плеємні і релігійні одиниці (Сирія, Ліван, Лівія, Ємен), які підтримуються впливовими регіональними геополітичними центрами (Halliday, 2017); транснаціоналізація у "війнах нового покоління" і формуванні квазідержавних утворень як наслідок дій транснаціональних акторів (Cockburn, 2017); послабленні таких традиційних центрів сили арабського світу, як Єгипет, Ірак, Сирія; формуванні двохосової структури регіональної системи (сунітської "дуги поміркованості" та ірано-шиїтської вісі); внутрішньо-ісламського (суніти / шиїти) геополітичного і ідеологічного конфлікту, який з регіонального переходить на глобальний рівень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість досліджень наразі націлені на вивчення близькосхідної політики США та її наслідків для розвитку регіону. Натомість малодослідженим питанням залишається визначення можливих кроків нової

адміністрації Д. Трампа на Близькому Сході на основі ретроспективного аналізу близькосхідної політики його першої адміністрації в контексті сучасних глобальних та регіональних трансформацій.

Методи

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять принципи об'єктивності, багатофакторності та системності. Для вирішення поставлених завдань використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема системний підхід, що уможливив дослідження близькосхідної політики США як комплексного явища, визначення її структури, особливостей та механізмів реалізації з погляду відповідності їх національним інтересам. Теоретико-концептуальний рівень передбачає аналіз ідейно-теоретичного фундаменту зовнішньої політики в контексті стратегічної культури США, доктринальний рівень – аналіз зовнішньополітичних стратегій та доктрин як офіційно сформульованих універсальних керівних принципів зовнішньої політики США, практико-політичний рівень – аналіз реалізації політики США на Близькому Сході. Структурно-функціональний аналіз дав змогу з'ясувати пріоритетні напрями близькосхідної політики Д. Трампа. Дослідження рівня двосторонніх відносин США з країнами регіону Близького Сходу проведене з використанням проблемно-історичного підходу і порівняльного аналізу, що дозволило розглянути ці відносини в історичній ретроспективі та визначити їхні основні тенденції та етапи, дослідити зовнішньополітичні стратегії, підходи і дії американських адміністрацій щодо концептуального та практичного наповнення близькосхідної політики. Компаративний аналіз було застосовано для виявлення спільного і відмінного в позиції американських адміністрацій з метою ідентифікації особливостей близькосхідної політики першої адміністрації Д. Трампа та прогностичного аналізу близькосхідної політики нової адміністрації 47-го президента США. Історико-порівняльний метод використано для порівняльно-критичного аналізу існуючих моделей та механізмів арабсько-ізраїльського врегулювання. Аналітико-прогностичний метод надає можливість визначити можливі шляхи еволюції близькосхідної політики Д. Трампа.

Результати

У XXI ст. американські адміністрації вбачали національні інтереси США на Близькому Сході в забезпеченні доступу до енергетичних ресурсів та стабільності у міжнародних потоках енергоносіїв, захисті своїх союзників, в першу чергу Ізраїлю, і протидії розповсюдженню ядерної зброї (Kroenig, 2018), боротьбі із загрозою міжнародного тероризму. Але стратегії реалізації вказаних інтересів різнилися залежно від динаміки американських електоральних процесів та змін у міжнародному середовищі. Близькосхідна політика першої адміністрації Д. Трампа базувалась на впевненості президента в тому, що три попередні адміністрації – Б. Клінтона (1993–2001 рр.), Буша-молодшого (2001–2009 рр.) та Б. Обами (2009–2017 рр.) помилялися на Близькому Сході. Як вказував Ф. Холлідей у роботі "Близький Схід у міжнародних відносинах. Влада, політика та ідеологія": "...реалізм, на який спиралась адміністрація Д. Трампа, з його наголосом на державах та інтересах, представляв стійку альтернативу будь-якому іншому підходу, заснованому на ідеях і цінностях, хоча реалістична парадигма стає менш, а не більш актуальною, чим далі дослідники відходять від розвинутих країн Політичного Заходу" (Halliday, 2017). У той же час Г. Кіссінджер у праці "Світовий порядок. Роздуми про характер націй в

історичному контексті" зауважує, що хоча "американські внутрішньополітичні дебати часто описують як змагання між ідеалізмом і реалізмом", для Америки і решти світу може виявитись, що якщо вона "не зможе діяти в обох режимах одночасно, то вона не зможе виконати жодного з них" (Кіссінджер, 2017). Зауважимо, що особливістю стратегії першої адміністрації Трампа на Близькому Сході, яка, судячи з перших кроків його нової адміністрації, матиме спадкоємний характер та буде реалізовуватись і на другому терміні його перебування у Білому Домі, полягала у прагненні "пов'язати мету з можливостями" (Wolff, 2018), була спрямована на те, щоб змінити Близький Схід таким чином, щоб зникла потреба в стратегічній ролі Америки (Walt, 2018), створити зручний для США баланс сил, щоб маніпулювати ним для забезпечення власних інтересів (Keiswetter, 2018).

Значна частина дослідників близькосхідної політики першої адміністрації Д. Трампа критикувала її за непослідовність та відсутність чіткої стратегії захисту американських національних інтересів (Sollich, 2020), що призводило до складнощів у її реалізації і до не завжди бажаних наслідків. Контраргументи проти критики близькосхідної політики Д. Трампа досить різноманітні, зазвичай акцентовано увагу на тому, що Д. Трамп не розпочинав війн під час свого перебування на посаді, продовжив процес виведення американських військ із зон конфліктів на Близькому Сході, а після перемоги на виборах у 2024 р. пообіцяв "припинити всі війни".

Головними характеристиками близькосхідної політики першої адміністрації Д. Трампа слід вважати: зменшення залучення до справ регіону з одночасним збереженням співпраці з традиційними союзниками (Ізраїлем); зміцненням, за відміну від курсу демократичних адміністрацій, не тільки Б. Обами, але й Дж. Байдена, відносин з авторитарними режимами (Саудівська Аравія та сунітські монархії Перської затоки); збільшенням уваги до арабо-ізраїльського конфлікту з одночасним небажанням визнання його системного характеру, нехтуванням палестинської складової; посиленням напруги з Іраном.

Визначення пріоритетів у системі двосторонніх відносин США з державами Близького Сходу завжди було інтенсивно поляризованим за партійними лініями (Коппель, Пархомчук, & Пархомчук, 2024). У процеси трансформації близькосхідної політики і динаміки американських електоральних процесів відбувались неодноразові зміни в системі їхніх зовнішньополітичних пріоритетів щодо регіональних суб'єктів міжнародних відносин з урахуванням як глобальних, так і регіональних і внутрішньополітичних факторів.

Під час першого президентства Дональда Трампа США продовжували займати активну позицію на Близькому Сході, проте було помітно змінено підхід до взаємодії з регіоном. Трамп заявляв про намір скоротити присутність США в регіоні та переконував союзників, що вони мають взяти на себе більшу частину відповідальності за свою власну безпеку. Проте США продовжували підтримувати своїх союзників, таких як Ізраїль та Саудівська Аравія, використовуючи економічні та дипломатичні інструменти для сприяння своїм інтересам на Близькому Сході. Ізраїль не просто залишився одним із найбільш важливих союзників США на Близькому Сході, американо-ізраїльські відносини переходять на інший, більш високий рівень, який характеризується майже повною відсутністю принципових розбіжностей між їхніми позиціями та

поглядами (офіційний сайт Ізраїлю¹). Д. Трамп розглядав Ізраїль як стратегічного союзника на Близькому Сході, що допомагав зберігати вплив США. Для підтримки американо-ізраїльського союзу США надавали Ізраїлю фінансову, військову та дипломатичну допомогу. Нагадаємо про рішення Трампа від 6 грудня 2017 р. щодо визнання Єрусалиму столицею Ізраїлю і перенесення посольства США до цього міста, що викликало гостру реакцію світового співтовариства, критику з боку частини наукової спільноти, які вважали це порушенням міжнародного права, яке буде мати негативні наслідки для регіональних міжнародних відносин.

Питання відносин США із Саудівською Аравією також є інтенсивно поляризованим за партійними лініями. Правлячі кола Саудівської Аравії чітко дали зрозуміти, що вони надають перевагу республіканцям. Саудівська Аравія стала першою іноземною державою, яку Д. Трамп відвідав після обрання президентом на перший та другий терміни. Під час першого перебування на посаді президента США Дональд Трамп налагодив тісні стосунки із Саудівською Аравією, сприяв приходу до влади наслідного принца Мохаммеда бін Салмана, хоча історично президенти США не брали публічної участі, навіть опосередковано, у палацовій політиці. Трамп не змінював своєї прихильності до нього, не визнаючи причетність наслідного принца до вбивства журналіста Хашоггі, незважаючи на вагомні докази того, що злочин було здійснено за його наказом. Президент Дж. Байден назвав Саудівську Аравію "ізгоєм", відмовився говорити з наслідним принцем і дозволив оприлюднити звіт ЦРУ, який вважав його відповідальним за смерть Хашоггі, обмежив свою підтримку військових зусиль Саудівської Аравії в Ємені та вилучив зенітні ракети Patriot з королівства, навіть коли Саудівська Аравія зіткнулася з ракетними атаками з боку хуситів.

Деякі напрями двосторонньої політики США, зокрема американо-іранські відносини, зазнали негативної динаміки. Застосувавши стратегію "максимального тиску" на ІРІ, Трамп у серпні 2017 року запроваджує економічні санкції, а в травні 2018 року оголошує про вихід Сполучених Штатів із JCPOA (Спільного всеосяжного плану дій, угоди, яку було укладено в 2015 р. за адміністрації Б. Обами між Іраном, Великою Британією, Францією, Німеччиною, Росією та Китаєм, що мала на меті обмеження ядерної програми Ірану в обмін на скасування економічних санкцій (Katzman, & Kerr, 2018). Таке рішення аргументувалось системно-структурними вадами угоди JCPOA, зокрема недосконалими процедурами перевірки. З точки зору Д. Трампа угода JCPOA не зачіпала іранської програми балістичних ракет, а Іран отримував переваги в результаті скасування санкцій, що збільшувало ресурси для розбудови програми балістичних ракет і фінансування гібридних конфліктів. Критики Д. Трампа закидали йому те, що вихід з угоди JCPOA спричинив нестабільність на Близькому Сході, посилив екстремістські групи в ІРІ та поза її межами, збільшивши загрозу збройного протистояння між США та Іраном, інтенсифікував дії іранського уряду в розрізі ядерної та ракетної програми, зруйнував внутрішньоіранську лінію на реформування політичної системи, сприяв зближенню Ірану з КНР та РФ, що в подальшому мало негативні наслідки для України в ході російсько-української війни.

Після переобрання на посаду президента головна мета політики Д. Трампа буде і надалі полягати в тому, щоб змінити лінію поведінки іранського уряду та

¹<https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2020/Pages/Joint-Statement-on-normalization-of-relations-between-Israel-and-Sudan-23-Oct-2020.aspx>

запобігти набуттю Іраном ядерної зброї. Відносини нової адміністрації з Іраном значною мірою будуть визначати геополітичний баланс у регіоні та геополітичну стабільність, впливати на різні конфлікти та кризи, такі як: протистояння між Ізраїлем та ІПІ, ситуація в Ємені, арабо-ізраїльське врегулювання та палестинську проблему. Як зазначив Д. Трамп у своєму твіттері¹: "я хочу, щоб Іран був великою та успішною країною, але такою, що не може мати ядерної зброї" (Trump, 2025). Запропонувавши розпочати перемовини щодо нової угоди, він одночасно остаточно не спростував, назвавши лише "значно перебільшеними" можливості спільно з Ізраїлем нанести удар по іранським ядерним об'єктам (Trump, 2025).

Проблема арабо-ізраїльського врегулювання традиційно перебувала в центрі уваги американської дипломатії. Вашингтон неодноразово брав на себе роль посередника в нормалізації відносин Ізраїлю з арабськими країнами, зокрема з Єгиптом, за демократичної адміністрації Картера (1979 р.) та Йорданією за демократичної адміністрації Б. Клінтона (1993 р.).

Нова республіканська адміністрація Д. Трампа прагнула до переформатування конфронтаційних блоків на користь Ізраїлю шляхом посередництва між ним та арабськими країнами, що передбачало мінімізацію значення палестинської складової арабо-ізраїльського врегулювання і докорінну зміну вихідної точки будь-яких майбутніх мирних переговорів (Woodward, 2020). Проголошення у січні 2020 року довгоочікуваного плану палестино-ізраїльського врегулювання – "Плану Трампа" (т. зв. Угода століття) (Yadlin, 2020; офіційний сайт уряду ОАЕ²) як "останньої історичної можливості" для палестинців створити власну державу призвело до поляризації арабських країн, які умовно поділилися на тих, хто його жорстко відкинув, і тих, хто його підтримував або підтримував з певними зауваженнями, оскільки в існуючих реаліях Ізраїль більше не розглядався арабськими державами як головна загроза безпеці. Тепер ізраїльська сторона могла виступати одним із головних союзників проти Ірану, який почав формувати власну коаліцію. Серед нових потенційних партнерів Ізраїлю називали Саудівську Аравію та інші монархії Перської затоки, а значна частина уваги основних гравців мала переключитися з палестино-ізраїльського конфлікту на протистояння арабських держав у коаліції з Ізраїлем проти Ірану та його союзників.

Усвідомлюючи недостатню ефективність переговорного процесу в колишніх форматах, Д. Трамп визнав необхідність розробки нових, нестандартних підходів до вирішення гострих проблем, зокрема статусу Єрусалиму (у 2017 р. Д. Трамп визнав Єрусалим столицею Ізраїлю і надав наказ перенести туди посольство США); повернення палестинських біженців; єврейських поселень на палестинських територіях і головної проблеми – створення палестинської держави. У березні 2019 року адміністрація Трампа визнала суверенітет Ізраїлю над Голанськими висотами територією, яка була захоплена Ізраїлем у Сирії під час шестиденної війни в 1967 р.

Прорив у відносинах між Ізраїлем та арабськими країнами розпочався 13 серпня 2020 року після заяви Ізраїлю щодо припинення політики поширення свого суверенітету на палестинські території і про прагнення сконцентруватись на розширенні зв'язків з арабським та ісламським світом з метою "нормалізації відносин з арабськими країнами завершився укладанням Авраамових угод між Ізраїлем та ОАЕ, Бахрейном, Суданом і Марокко, які "передбачали повну

нормалізацію відносин між Ізраїлем та арабським світом, що є гігантським кроком вперед у дипломатії та безпеці в регіоні" (Holland, 2020a; 2020b). Цілоком зрозуміло, що друга адміністрація Д. Трампа буде спрямовувати зусилля на залучення до цього процесу інших арабських країн, зокрема Саудівської Аравії.

Досягнення Трампа в **боротьбі з міжнародним тероризмом** полягали не тільки в тому, що його адміністрація не починала нових війн і жодна іноземна терористична атака не була успішно здійснена на американській території. Її ключовими напрямками слід вважати: загострення боротьби з Ісламською державою (ISIS) у Сирії та Іраку; підтримку антитерористичних операцій на Близькому Сході; збереження та посилення санкцій проти Ірану. Вони передбачали такі конкретні кроки, що звільнення міста Ракка в Сирії від контролю ISIS восени 2017 року; звільнення Мосулу в Іраку – другого за розміром міста, яке контролювала ІДІЛ, у 2016-2017 роках; удари по цілях у Сирії в 2017 та 2018 роках у відповідь на використання Сирією хімічної зброї, у 2019 р.; ліквідація лідера ІДІЛ Абу Бакра аль-Багдаді та іранського генерала Касема Сулеймані в 2020 р. Фактично ІДІЛ зазнала деградації та втратила свою територіальну базу в Сирії/Іраку. Трамп констатував, що ІДІЛ зазнала поразки, і це спонукало його наказати вивести війська США з Сирії 19 грудня 2018 року. Д. Трамп акцентував увагу на зміцненні співпраці з регіональними союзниками, зокрема з іракськими військами та курдськими силами, які відігравали важливу роль у боротьбі проти Ісламської держави.

Формулюючи свою політику щодо **сирійської кризи**, Д. Трамп виходив з того, що вона є складовою боротьби США проти міжнародного тероризму. Водночас ставлення Трампа до повалення режиму Б. Асада в Сирії і посилення там позицій Туреччини буде остаточно сформульовано під час його другої каденції.

Дискусія і висновки

Забезпечення глобального лідерства США залишається принципом організації американської зовнішньої політики, а Близький Схід – однією з головних сфер його реалізації, незмінними пріоритетами – арабсько-ізраїльські й арабсько-іранські відносини та іранська ядерна проблема, а одними з найбільш важливих для США країн – Ізраїль і Саудівська Аравія. Ще під час першого президентства Дональда Трампа політика США на Близькому Сході як комплексне явище з визначеною структурою, особливостями та механізмами реалізації з погляду її відповідності національним інтересам держави зазнала змін порівняно з попередніми адміністраціями. Він надавав перевагу гібридній стратегії з елементами скорочення з метою зменшення витрат США у міжнародній сфері, у тому числі на Близькому Сході, зменшуючи американську військову присутність. Заклики до "дешевшої" зовнішньої політики стали відчутними ще при президенті Б. Обамі, незважаючи на очевидний ризик такої політики для американських інтересів. Д. Трамп вважає, що Америка не повинна витрачати ресурси на роль "глобального поліцейського" і таким чином відступає від давно встановлених норм, таких як просування миру, стабільності, прав людини та демократії. На Близькому Сході це означає сприяння сильним союзникам незалежно від характеру правлячих режимів.

Трамп обіцяє припинити "безкінечні війни" та зробити США менш залежними від нафти Близького Сходу. Стратегія "причетності як торгування" передбачає взаємний

¹ Donald Trump Truth Social Post 06:17 AM EST 02/05/25. <https://x.com/TrumpDailyPosts/status/1887110201410773361>

² <https://www.mofa.gov.ae>

обмін поступками і використовується як у розбудові відносин з авторитарними режимами, зокрема з Саудівською Аравією, так і в його посередництві у нормалізації відносин між арабськими країнами та Ізраїлем. У межах "стратегії стримування" та "віддаленого балансування" розбудовуються відносини США з ІРІ та зовні регіональними державами, які прагнуть посилити свої позиції в близькосхідному регіоні.

Для реалізації своїх інтересів адміністрація Трампа використовувала відповідний інструментарій, який передбачає політичні, військово-політичні, економічні, інформаційні, культурні та інші методи впливу. США активно працювали над створенням та підтримкою міжнародних коаліцій для боротьби зі спільними загрозами, зокрема для боротьби з тероризмом. США продовжуватимуть працювати над укріпленням зв'язків зі своїми союзниками в регіоні, такими як Ізраїль, Саудівська Аравія та монархії Перської затоки, використовуючи механізм стратегічного партнерства. Вашингтон буде продовжувати використовувати різні засоби тиску на Іран у зв'язку з його ядерною програмою та підтримкою тероризму.

Одним із найбільш значних успіхів Трампа на Близькому Сході було укладання угод про нормалізацію відносин між Ізраїлем та кількома арабськими державами, зокрема з Об'єднаними Арабськими Еміратами, Бахрейном та Суданом (Авраамові угоди). Ці угоди були значним кроком до миру в регіоні та змінили традиційну геополітичну карту Близького Сходу. Політика другої адміністрації Трампа має привести Ізраїль, Саудівську Аравію та деякі інші арабські держави до ефективного альянсу для проведення кампанії, спрямованої на дестабілізацію Ірану та зміни політики, не виключаючи зміни режиму.

Лідерство США як системоутворюючого елемента близькосхідної регіональної системи, який визначає головні напрями руху країн регіону, залишається в минулому. Вашингтон вже не визначає основні напрями трансформації Близького Сходу, які стають наслідком не стільки впливу суб'єктивних чинників, скільки об'єктивних процесів глобальних та регіональних змін. Близькосхідна політика Д. Трампа спрямована на те, щоб створити зручний для США баланс сил і маніпулювати ним для забезпечення власних інтересів. Вона буде мати спадкоємний характер та реалізовуватись і на другому терміні його перебування в Білому домі.

Список використаних джерел

- Кіссінджер, Г. (2017). *Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті* (Пер. з англ. Н. Коваль). Наш формат.
- Коппель О. А., Пархомчук О. С., & Пархомчук А. Д. (2024). Трансформація пріоритетів США у двосторонніх відносинах з країнами Близького Сходу в контексті глобальної та регіональної міжнародно-політичної ситуації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*, 59(2) 12–17. <https://intern.bulletin.knu.ua/article/view/2521/2813>
- Aftandilian, G. (2019). Trump's mixed messages on the Middle East. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/opinions/2019/2/7/trumps-mixed-messages-on-the-middle-east>
- Cockburn, P. (2017). *The age of Jihad. Islamic State and the Great War for the Middle East*. Verso.
- Drezner, D., Kreps, S., & Schweller, R. (2020). The End of Grand Strategy: America Must Think Smaller. *Foreign Affairs*, 99(3), 103–112.
- Gause, F. (2019). Should We Stay or Should We Go? The United States and the Middle East. *Survival Journal*, 61(5), 7–24. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00396338.2019.1662114>
- Halliday, F. (2017). *The Middle East in International Relations. Power, Politics, and Ideology*. Cambridge University Press.
- Hassan, Z., Yerkes, S., Farouk, Y., Dunne, M., Muasher, M., Fakir, I., Bindi, F., & Wallis, J. (2019). Trump's Middle East Peace Plan is in the works. What does the region think? *Carnegie Endowment for international peace*. <https://carnegieendowment.org/2019/06/24/trump-s-middle-east-peace-plan-is-in-works.-what-does-region-think-pub-79365>

- Holland, S. (2020a). Israel, UAE to normalize relations in shift in Mideast politics; West Bank annexations on hold. *Reuters*. <http://surl.li/mdxcy>
- Holland, S. (2020b). With Trump's help, Israel and the United Arab Emirates reach historic deal to normalize relations. *Reuters*. <http://surl.li/kqyli>
- Katzman, E.B., & Kerr, S.H. (2018). Populism and the quest for political power: Examining the populist surge in the United States and Germany. *The Washington Quarterly*, 41(4), 107–125. <https://doi.org/10.1080/0163660X.2018.1558009>
- Keiswetter, A. (2018). Trump's national security strategy: implications for the Middle East. *MEI*. <https://www.mei.edu/publications/trumps-national-security-strategy-implications-middle-east>
- Kroenig, M. (2018). *The Logic of American Nuclear Strategy. Why strategic superiority matters*. Oxford University Press.
- Lynch, M. (2016). Belligerent Minimalism: The Trump Administration and the Middle East. *The Washington Quarterly*, 39(4), 127–144. <https://carnegieendowment.org/posts/2016/12/belligerent-minimalism-the-trump-administration-and-the-middle-east?lang=en>
- Mearsheimer, John J. (2019). *The great delusion: liberal dreams and international realities*. (The Henry I. Stimson lectures series). Yale University Press.
- Podeh, E. (2020). Trump's Middle East legacy: the good, the bad and ugly – opinion. *The Jerusalem Post*. <https://www.jpost.com/opinion/trumps-middle-east-legacy-the-good-the-bad-and-the-ugly-opinion-650738>
- Sollich, R. (2020). Trump risking war in the Middle East. *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/opinion-trump-risking-war-in-the-middle-east/a-51881982>
- Thompson, J. (2018). Trump's Middle East policy. *CSS. Analyses in security policy*, 233. <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse233-EN.pdf>
- Walt, S. (2018). *The Hell of Good Intentions: America's Foreign Policy Elite and the Decline of U.S. Primacy*. Farrar, Straus and Giroux. Illustrated edition.
- Wolff, M. (2018). *Fire and fury: Inside the Trump White House*. Macmillan Publishers.
- Woodward, B. (2018). *Fear: Trump in the White House*. Simon & Schuster.
- Woodward, B. (2020). *Rage*. Simon & Schuster.
- Yadlin, A. (2020, January 28). The Trump Plan: What's Next? *INSS Insight*, 1254. <https://www.inss.org.il/publication/the-trump-plan-whats-next/>

References

- Aftandilian, G. (2019). Trump's mixed messages on the Middle East. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/opinions/2019/2/7/trumps-mixed-messages-on-the-middle-east>
- Cockburn, P. (2017). *The age of Jihad. Islamic State and the Great War for the Middle East*. Verso.
- Gause, F. (2019). Should we stay or should we go? The United States and the Middle East. *Survival Journal*, 61(5), 7–24. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00396338.2019.1662114>
- Halliday, F. (2017). *The Middle East in international relations: Power, politics, and ideology*. Cambridge University Press.
- Hassan, Z., Yerkes, S., Farouk, Y., Dunne, M., Muasher, M., Fakir, I., Bindi, F., & Wallis, J. (2019). Trump's Middle East peace plan is in the works. What does the region think? *Carnegie Endowment for International Peace*. <https://carnegieendowment.org/2019/06/24/trump-s-middle-east-peace-plan-is-in-works.-what-does-region-think-pub-79365>
- Holland, S. (2020a). Israel, UAE to normalize relations in shift in Mideast politics; West Bank annexations on hold. *Reuters*. <http://surl.li/mdxcy>
- Holland, S. (2020b). With Trump's help, Israel and the United Arab Emirates reach historic deal to normalize relations. *Reuters*. <http://surl.li/kqyli>
- Keiswetter, A. (2018). Trump's national security strategy: Implications for the Middle East. *Middle East Institute (MEI)*. <https://www.mei.edu/publications/trumps-national-security-strategy-implications-middle-east>
- Kissinger, H. (2017). *The world order: Reflections on the character of nations in a historical context* (N. Koval, Trans.). Nash Format [in Ukrainian].
- Koppel, O. A., Parkhomchuk, O. S., & Parkhomchuk, A. D. (2024). Transformation of US priorities in bilateral relations with the countries of the Middle East in the context of the global and regional international political situation. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. International Relations*, 59(2), 12–17 [in Ukrainian]. <https://intern.bulletin.knu.ua/article/view/2521/2813>
- Kroenig, M. (2018). *The logic of American nuclear strategy: Why strategic superiority matters*. Oxford University Press.
- Lynch, M. (2016). Belligerent minimalism: The Trump administration and the Middle East. *The Washington Quarterly*, 39(4), 127–144. <https://carnegieendowment.org/posts/2016/12/belligerent-minimalism-the-trump-administration-and-the-middle-east?lang=en>
- Mearsheimer, John J. (2019). *The great delusion: liberal dreams and international realities*. (The Henry I. Stimson lectures series). Yale University Press.
- Podeh, E. (2020). Trump's Middle East legacy: the good, the bad and ugly – opinion. *The Jerusalem Post*. <https://www.jpost.com/opinion/trumps-middle-east-legacy-the-good-the-bad-and-the-ugly-opinion-650738>
- Sollich, R. (2020). Trump risking war in the Middle East. *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/opinion-trump-risking-war-in-the-middle-east/a-51881982>
- Thompson, J. (2018). Trump's Middle East policy. *CSS Analyses in Security Policy*, 233. <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse233-EN.pdf>
- Walt, S. (2018). *The hell of good intentions: America's foreign policy elite and the decline of U.S. primacy*. Farrar, Straus and Giroux.

Wolff, M. (2018). *Fire and fury: Inside the Trump White House*. Macmillan Publishers.
Woodward, B. (2018). *Fear: Trump in the White House*. Simon & Schuster.
Woodward, B. (2020). *Rage*. Simon & Schuster.

Yadlin, A. (2020, January 28). The Trump Plan: What's Next? *INSS Insight*, 1254. <https://www.inss.org.il/publication/the-trump-plan-whats-next/>
Отримано редакцією журналу / Received: 15.12.24
Прорецензовано / Revised: 20.01.25
Схвалено до друку / Accepted: 26.02.25

Olena KOPPEL, DSc (Hist.), Prof.
ORCID ID: 0000-0001-6297-5610
e-mail: helenkoppel@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Olena PARKHOMCHUK, DSc (Polit.), Prof.
ORCID ID: 0000-0001-6261-3580
e-mail: parkhomchuk.o@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MIDDLE EAST POLICY OF THE TRUMP ADMINISTRATION: RETROSPECTIVE AND FORECASTING DISCOURSE

Background. *Based on a retrospective analysis of the features, main priorities, and mechanisms for implementing the Middle East policy of the first administration of D. Trump, a prognostic analysis of US policy in the Middle East under the second administration of Donald Trump is created.*

Methods. *General scientific and special research methods were used, in particular, a systemic approach, structural-functional analysis, comparative analysis, historical-comparative, and analytical-prognostic methods.*

Results. *The conceptual, theoretical, and doctrinal foundations of D. Trump's Middle East policy were identified and analyzed. The main means of implementing US geopolitical and geoeconomic interests in the Middle East were identified and an assessment of the effectiveness of these means and the degree of their correspondence to the manifestations of the goal was provided. The specification of the position of the D. Trump administration on the main regional problems is clarified, in particular, the fight against international terrorism, the Arab-Israeli and Palestinian-Israeli settlement, the Syrian crisis, the problem of non-proliferation of WMD.*

Conclusions. *The leadership of the USA as a system-forming element of the Middle East regional system, which determined the main directions of the country's movement in the region, is a thing of the past, they have not begun the main directions of its transformation, which is a consequence not so much of the influence of subjective and factors, but of objective processes of global regional transformations. It is proved that the Middle East policy of D. Trump is aimed at creating an optimal balance of power for the USA and manipulating it to ensure its own interests. The Middle East policy of the D. Trump administration will have a hereditary character and will be implemented during his second term in the White House.*

Keywords: *USA, Middle East, D. Trump, Israel, Iran, Saudi Arabia, Arab-Israeli conflict.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.